

Sembolik Düzendeki Özne İnşası: Bir Yalanlamalı Masalın Lacanyen Psikanalizmi Bağlamında Tahlili

The Constitution of the Subject within the Symbolic Order: An Examination of a Denial-Based Fairy Tale in the Framework of Lacanian Psychoanalysis

Öz

Uydurma ya da gerçeğe aykırı söz olarak tanımlanan yalan, kastı bir eylemdir. İnsanoğlunun sonradan öğrendiği, çocuklukla ihtiyaç olarak gerçekleştirdiği bu eylemin çeşitli sebepleri vardır. Güç sahibi olmak, kişi ya da olayları kontrol edebilmek, başkaları tarafından kabul görmek, gerçeği örtbas ederek çıkar sağlamak, kendini ya da başkalarını gerçeğin yıkıcılığından korumak, incitmekten kaçınmak ve saygınlık kaygısı gibi kişisel ve sosyal sebeplerle ilişkili olarak söylenen yalan, halk kültüründe eğlencenin bir parçası olarak işlev görmektedir. Yalanlamalı masallar bunun en karakteristik örneklerindedir. Yalan masalları, söz oyunları ile hayal gücünü sergileyen ve bunu geliştirmeye yönelik, hoş vakit geçirmeyi sağlayan yalan referanslı alegorik anlatılardır. Anlatım süresince sıralana gelen olaylar, dinleyenler için yalan-doğru sorgusu içinde gerçek ile hayal arasındaki çizgiyi zaman zaman silikleştirmektedir. Bu bağlamda evrensel türler ve temalardan biri olan yalanlamalı masallar, halk psikolojisi ya da kolektif bilince dair kaynak oluşturmada, toplumsal bilinç dışı dinamiklerini sergilemektedir. İnsan ruhunu tahlile yönelik psikanalist çalışmaların seçtiği malzemelerden biri olan masallar üzerine bugüne dek farklı yöntemlerle çok sayıda çalışma ortaya konmuştur. Bunlardan biri Fransız psikanalist Jacques Lacan'a aittir. Lacan, Freud'un psikanaliz kuramını kendi bakış açısıyla geliştirerek psikolojiye önemli bir katkı sağlamıştır. Yapısalcı yaklaşımıyla Lacan'a göre dil; bilinç dışı süreçlerle bağıntılıdır ve bu süreçte insanlar, kendilerini dil aracılığıyla biçimlendirmektedir. Sembolik bir anlatı olarak masalın barındırdığı karakterleri, daha derin psikanalitik bir çözümlemeye olanak tanıyan Lacancı kuram, anlatıcının bilinçaltı dünyasını yansıtmaktadır. Bilinçli olarak anlatılan gerçek dışı olayların konu edildiği yalanlamalı masallar, Lacanyen psikanalizle gizil bilinçaltı anlamları, istekleri ve kimlik çatışmalarını çözümlemeyi mümkün kılmaktadır. Buradan hareketle çalışmada, Metel adlı yalanlamalı masal Lacanyen bakış açısıyla tahlil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yalanlamalı Masal, Psikanalizm, Post Yapısalcılık, Jacques Lacan, Metel.

Abstract

Defined as a fabricated or untrue statement, lying is an intentional act. This action, which humans learn later in life and often perform out of necessity, has various reasons. In folk culture, it functions as part of entertainment. Lie tales are allegorical narratives with reference to lies that showcase and develop the imagination through wordplay and provide an enjoyable pastime. The events unfolding throughout the narrative occasionally blur the line between reality and imagination for the listeners, who must grapple with the question of truth versus fiction. In this context, deceptive tales, which are one of the universal genres and themes, serve as a source of information about folk psychology or collective consciousness and reveal the dynamics of the social unconscious. Numerous studies have been conducted using various methods on fairy tales, which are one of the materials chosen by psychoanalysts for the analysis of the human psyche. One of these studies belongs to the French psychoanalyst Jacques Lacan. Lacan made a significant contribution to psychology by developing Freud's psychoanalytic theory from his own perspective. As a symbolic narrative, the characters within the fairy tale which allows for a deeper psychoanalytic analysis reflect the subconscious world of the narrator according to Lacanian theory. Refutation tales, which deal with deliberately fabricated unreal events, enable the latent subconscious meanings, desires, and identity conflicts to be unraveled through Lacanian psychoanalysis. Based on this, the study analyzes the refutation tale Metel from a Lacanian perspective.

Keywords: The False Fairy Tale, Psychoanalysis, Post-structuralism, Jacques Lacan, Metel.

Begüm Kurt*

Sorumlu Yazar Corresponding Author

*Doç. Dr.

Bağımsız Araştırmacı

© 2026, Kurt, B.

✉ begumkurt@windowslive.com

Makale Geçmişi Article History

Başvuru Submitted	21.01.2026
Revizyon Talebi Revision Requested	05.02.2026
Son Revizyon Last Revision Received	22.03.2026
Kabul Accepted	26.03.2026
Yayın Published	30.04.2026

Lisans License

Bu eser Creative Commons Atf 4.0 Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Atıf Citation:

Kurt, B. (2026). Sembolik düzendeki özne inşası: Bir yalanlamalı masalın Lacanyen Psikanalizmi bağlamında tahlili. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (39), 1-18. <https://doi.org/10.25068/dedekorkut.477>

Giriş

Masalın dünyası, bilinçaltı ile yakından ilişkilidir. Yarattığı simgesel dil aracılığıyla bilinçaltındaki öğeleri kurguya dönüştüren masallar; evrensel arketiplerle birlikte toplumsal değerleri yansıtmaktadır. Olağanüstülüklerle bezenen masallar, bireyi ruhsal bütünlüğe ya da psikolojik dengeye ulaştırmayı sağlayan mutlu bir sonla biten güçlü anlatı araçları olarak bilinçaltı ile derin bağlar oluşturmaktadır. Bilinçaltına yönelik imgeler ve sembollerle dolaylı yoldan iletiler sunan masallar, görünürde gerçeklikten kopuktur ancak anlam yüklü içeriğiyle insana ayna tutmaktadır. Bu bağlamda yalnızca geleneksel yaşamın parçası olan bir anonim halk edebiyatı ürünü olarak kalmamış; antropoloji, sosyoloji, psikoloji ve dil bilimi gibi birçok alanda, farklı bakış açılarıyla derinlemesine irdelenmiştir. Masalın sahip olduğu bu disiplinler arası kaynağın bir yansıması olarak folklor, psikoloji ve dil bilimi üçgeninde ele alındığı araştırma yöntemleri arasında kişilik kuramları bulunmaktadır. Sigmund Freud, Carl Jung, Alfred Adler gibi psikanalist eleştirinin önde gelen temsilcilerinden biri olan Jacques Lacan'ın geliştirdiği Lacanyen psikanalizmi bu araştırma yöntemleri arasındadır. Lacan'ın görüş ve yöntemleri doğrultusunda Türkiye'de felsefe, hukuk, sosyoloji, siyasal bilimler, işletme, güzel sanatlar, sahne ve görüntü sanatları, radyo ve televizyon, reklamcılık, psikoloji, dil bilimi, Batı dilleri alanlarında lisansüstü çalışmalar yapılmıştır. Ancak folklorik veya edebi alan yazında Lacan teorisini temel alan sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır.

2022 yılında Prof. Dr. Mustafa Apaydın danışmanlığında yürütülen, Ayşe Özkan tarafından yazılan *Leyla Erbil'in Eserlerine Lacancı Özne Merkezli Bir Yaklaşım* adlı doktora çalışması, konuyla ilgili öne çıkan lisansüstü araştırmalardan biridir. Araştırmacı, Lacan'ın özne yaklaşımından hareketle modern yazarlardan Leyla Erbil'in romanları ve bazı anlatılarını değerlendirmiştir. Leyla Erbil'in *Tuhaf Bir Kadın*, *Karanlığın Günü*, *Mektup Aşkları*, *Cüce*, *Kalan*, *Tuhaf Bir Erkek* isimli eserleri Lacan'ın özne kuramı kapsamında çözümlenmiştir. Abdurrahim Tunç ve Şerafettin Yıldızöz'ün 2022 yılında yayınladıkları *Oğuz Tansel'in Masal Dünyasına Psikanalitik Bir Yaklaşım* başlıklı makalede ise Oğuz Tansel'e ait derleme masal olan *Altı Kardeşler*, *Yedi Devler*, *Üç Kızlar* ve *Mavi Gelin* isimli dört masaldaki semboller çözümlenmiş, bilinç ve bilinç dışının yansımaları Lacancı bakış açısıyla ve psikanalitik halk bilimi kuramıyla incelenmiştir. Masallar üzerinde bu yöntemi değerlendiren diğer çalışma, Osman Kürşat Yorgancı'nun 2024 yılında yayınlanan *Lacan'ın Ayna Evresi Bağlamında Sözlü Anlatılarda Arzu ve Babanın Yasası: Karayılan Masalında Özneleşme Süreci* başlıklı makalesidir. Çalışmada *Kara Yılan* masalı arketipler temelinde, bilinçaltının bir görünümü olan masal simgelerinin varlığı açısından tahlil edilmiştir.

Araştırma evreni olan Malatya masalları üzerine yapılan müstakil derleme ve inceleme çalışmaları ise 1946 yılında Mehmet Tuğrul'la başlamaktadır. *Malatya'dan Derlenen Masallar* adını taşıyan 40 sayfalık çalışmada, 12 masal metni yer almaktadır. Bunu, 1991 yılında *Yaşayan Malatya Masalları (Metinler ve İncelemeler)* adlı çalışmasıyla Mehmet Yardımcı'nın yüksek lisans tez çalışması takip etmiştir. Çalışmada 50 masal metni, motifleri bakımından değerlendirilmiştir. Seçilen 50 masalın 10'u Ramazan Çiftlikçi, Hüseyin Şahin, Hilmi Dulkadir, Ruhi Nihat Tosun, Mehmet Ali Cengiz, Sami Çulcu ve Cumali Deveci tarafından derlenmiş, ancak o tarihe kadar yayınlanmamış ve Yardımcı tarafından tezinde kullanılmıştır. Diğer 40 metin ise Yardımcı tarafından derlenmiştir. Bu çalışma daha sonra *Malatya Masalları* adıyla 2012 yılında yayınlanmıştır. Aynı yıl yayınlanan, Prof. Dr. Refiye Şenesen'in danışmanlığında yürütülen, Begüm

Kurt tarafından kaleme alınan *Malatya İli Doğanşehir İlçesi Halk Kültürü* başlıklı yüksek lisans çalışmasında ise Doğanşehir ilçe merkezi ve köylerinde yapılan alan çalışmasıyla tespit edilmiş 15 masal metni Stith Thompson'un masal tasnifine bağlı kalınarak hayvan masalları, asıl halk masalları ve yalanlamalar başlıkları altında sıralanmış, formelleri belirlenmiş ve içerikleri üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Yöre masalları üzerine yapılan bir diğer çalışmada, Oğuzhan Yetişt (2019), Mehmet Yardımcı'nın eserinden seçtiği masal metinlerini, *Malatya Masallarında Mitik ve Şamanistik Unsurlar* başlıklı makalesinde Türk mitolojisi ve Şamanizm bağlamında incelemiştir. Araştırmada kötücül ruhlar, büyü-sihir, ölüp-dirilme, şekil değiştirme, mağara, kutsal hayvanlar, devlet kuşu, tabiat kültleri ve formülistik sayılar olmak üzere toplam 16 mitolojik unsurun varlığı tespit edilerek Malatya masallarının mitik ve Şamanistik unsurlar bakımından zengin bir yapıya sahip olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Malatya masallarını, çokça göz ardı edilen anlatıcıları bağlamında ele alan tek çalışma ise Esmâ Şimşek'e aittir. 2002 yılında Esmâ Şimşek, *Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş* adlı çalışmasında anlatıcının masal repertuarında yer alan 26 metni, şekil ve muhteva açısından incelemiştir. Suzan Geniş'in biyografik bilgilerine de yer verilen çalışmada geleneksel mirasın taşıyıcısı olarak masal anlatıcılığı üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın esas meselelerinden biri olan yalanlama türünden masallar, bakir sayılabilecek araştırma konularından biridir. Pertev Naili Boratav ve Ali Duymaz'ın tekerlemelerle olan benzerliğine değindikleri yalanlamalı masalları, ilk kez bu başlık altında metinsel olarak değerlendiren isim Ali Berat Alptekin olmuştur. 1989 yılında Alptekin, *Yalanlamalı Masallar* adlı çalışmasında türe dair örnekler vermiştir. 1991 yılında İsa Özkan, *Yalanlamalar ve Tekerlemeler* başlıklı çalışmasında âşık, tekke ve anonim halk edebiyatı ürünleri arasında yer aldığını belirttiği yalanlamaların çeşitli kaynaklardan seçtiği gerçeklikten uzak, mizahi üsluptaki farklı metin örneklerine yer vermiş, bu ürünlerin müstakil ya da masallarda giriş olarak, halk hikayelerinde döşeme tekerlemesi biçiminde, çocuk folklorunda ise sayışmaca ve yanılmaca hâlinde kullanıldığını ifade etmiştir.

Yalanlamalı destanlar ve masal tekerlemeleri üzerine değerlendirme yapan bir diğer isim Münir Cerrahoğlu, bahsi geçen türler arasındaki benzerliklerin köken olarak birbirine kaynaklık etmeleri ve etkileşimlerinin, yalanlı anlatıma sahip olmalarının, hayalî ve mizahi bir üslup kullanmalarının, sanatlı söyleyişe yer vermelerinin, konu ve kahramanların benzerliklerinin, söz oyunlarına yer vermelerinin, anlatıcıların kendilerini kahramanların yerine koymalarının olduğunu ifade etmiştir (2011, s. 292). 2016 yılında ise *Anadolu Sahası ve Kırgız Folklorunda Yalanlamalar ve İşlevleri* başlıklı çalışmasıyla İsmail Abalı, Kırgız folklorunda müstakil ve manzum olarak bulunmakla birlikte bazı masalların bünyesinde de yaşadığını ifade ettiği yalanlamaların hem güldürüp eğlendiren hem de imtihan aracı olarak kullanıldığını, tarihî serüveni içerisinde Anadolu Türk halk edebiyatına da aksetmiş ve âşık fasıllarında çokça kullanılan bir tür hâline geldiğini ifade etmiştir. Toplumun sorunlarını mizahi bir biçimde dile getiren yalanlamaların aynı zamanda âşığın içinde bulunduğu psikolojik baskıdan kurtulabilmesini sağladığını; güldürü unsuru özelliğiyle dinleyicilerin ilgisini çekmede kullanıldığını, Anadolu'da âşık edebiyatı dışında anonim halk edebiyatı ürünleri dahilinde günümüze kadar geldiğini dile getirmiştir (2016, s. 10).

Yalanlamalı masalları doğrudan ve kapsamlı olarak ele alan çalışmalardan biri, 2018 yılında Prof. Dr. Zekeriya Karadavut danışmanlığında, Canan Kökus tarafından

hazırlanan; *Anadolu Sahası Türk Halk Edebiyatı Metinlerinde Yalanlama ve Yalanlamalı Türler* adlı yüksek lisans tezidir. Çalışmada Türkiye sahası yalanlama masallarının işlevleri ve formelleri üzerinde durulmuştur. 2021 yılında ise Satı Kumartaşlıoğlu, *Yalanlamalı Masallar Üzerine -Kütahyalı Bir Anlatıcıdan Dört Örnek İle-* başlıklı makalesinde 1977 yılında gerçekleştirilen ses kayıtlarından deşifre ettiği Kütahya ili Sudöşeği köyüne ait 4 yalanlamalı masalı yazılı ortama aktararak ses ve söz unsurları, içerik ve kurgu, mizah fonksiyonu, masalların anlatımında kültürel bellek ve anlatıcının rolü ile icra ortamları bakımından değerlendirmiştir.

2022 yılında İlknur Bayrak İşcanoğlu, Türkiye sahasındaki yalanlamaların karşılığı olarak dile getirdiği Kırgızistan çocuk folkloruna ait olan kalplar hakkında sunuları söyler:

Kırgızistan sahasında hem masallardan ayrı, çocuk folklorunda müstakil bir tür olarak hem de bir masal türü olarak görülen yalanlamaların Anadolu sahasında masalların, tekerlemelerin, âşık deyişlerinin içerisinde yer alan bağımlı bir tür olduğu ve masalarda kullanılan giriş formellerinin birer yalanlama olarak düşünüldüğü görülmektedir. Yalanlamaların ilk olarak çocuklara ve gençlere yönelik bir tür olduğu daha sonra tarihî seyir içerisinde Anadolu sahasında çok farklı bir tür haline geldiğini söylemek mümkündür. (2022, s. 26)

Yalanlamalarla ilgili güncel çalışmalardan biri olan Tunahan Eren Arslan tarafından 2024 yılında kaleme alınan *Yalanlamalı Masalların Uyumsuzluk Kuramına Göre İncelenmesi: TÜMAK-I Projesi Örneği* adlı çalışmada, 9 yalanlamalı masal metni uyumsuzluk kuramı bağlamında ele alınmış, yalanlamalı masalların gerçek hayatla olan bağının bütünüyle uyumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla doğrudan ilgili son çalışma ise 2024 yılında yayınlanan *Doğu Antalya Masal Derlemelerinde Yalanlamalı Masal Örnekleri Üzerine* başlıklı çalışmadır. Bilal Nargöz'ün *Doğu Antalya Masalları* adlı doktora çalışmasından geliştirdiği makalede, Antalya'nın Gazipaşa ve İbradı ilçelerinde yapılan derleme çalışmalarıyla tespit edilmiş bir tekerleme, dört masal metni; işlevleri, formel çeşitleri, formel unsurları, performans-icra-anlatıcı ve söz bakımından değerlendirilmiştir.

Buraya kadar anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere türe dayalı yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yalanlamalı masal metinlerini Lacanyen psikanalizmi dâhilinde ele alan herhangi bir çalışma ise bulunmamaktadır. Çalışmaya konu olan masal metni, *Malatya İli Doğanşehir İlçesi Halk Kültürü* başlıklı yüksek lisans tezinden seçilmiştir. Araştırmaya *metel* adıyla icra edilen bir anlatı olarak kaydedilmiştir. Metel sözcüğü yörede masal karşılığında kullanılan bir kavramdır. Dolayısıyla sözcük, özel bir adlandırmadan ziyade anlatıcının anlatı türünü ya da icra biçimini genel anlamda adlandırma tercihini göstermektedir. Söz konusu yalanlamalı masalın Lacan'ın psikanalitik görüşü bağlamında incelendiği bu çalışmada; ayna evresi ve kimlik arayışı, sembolik düzen ve dil, bilinçaltı ve arzular, gerçek, sembolizm ve imaj, masal anlatıcısının rolü ve bilinç dışı kavramları üzerinde durulmuş; dilin yapısı, özne ve psikanaliz ekseninde *Metel* masalı değerlendirilmiştir. Bu masalın seçilme nedeni türün özgün örneklerinden olması bir yana, masalda yer alan karakterler, semboller ve olayların, Lacan'ın *specular phase* ya da *ayna evresi* ve *özne* kavramlarıyla olan ilişkisi ve Lacan psikanalizin toplumsal söylem temelli niteliğidir. Masalın çatı, baca, kapı, kazanın parçaları, tek postal gibi tekrarlayan eksiklik motifleri olağanüstü çözümlerle kapanan borçlu ve aracı ilişkisi ile masalın sonunda anlatıcının *hepsi de yalan* ifadesiyle

tüm yaşananları yalanlaması Lacan'ın *simgesel-imgesel-gerçek* üçlemesi, *objet petit a*, *arzunun yapısı* ve *verleugnung* (yalanlama/inkâr) kavramları aracılığıyla ele alınmaya uygun yapıdadır. Çalışma, masalın yapısal boşluklarının öznenin arzusunu nasıl düzenlediğini ve anlatının sonundaki yalanlamanın bilinç dışı işlemlerle ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Sıradan bir av olayıyla başlayan masal, kısa sürede bir sıra tekrarlı eksiklik ve olağanüstü müdahale ve tuhaf bir dönüşüm örüntüsüyle şekillenir. Anlatıcının anlattıklarının yalan olduğuna dair ifadesi metnin hem doğruluk değerini hem de anlatıcı öznenin konumunu sorgulamaya yöneltmiştir. Bu bağlamda Lacanyen kuramı, dilin ve eksikliğin özneyi nasıl yapılandırdığını vurguladığı için ele alınan masal metnine uygun bir analitik çerçeve sunmuştur.

1. Yalanlamalar ve Yalanlamalı Masallar

Anonim ve diğer halk edebiyatı şubelerinde ahenkli bir söyleyiş tarzıyla gerçeklikten uzak, şaşırtmaya dayalı ve mizahi içerikte ortaya konmuş birtakım türler bulunmaktadır. Bunun manzum ya da belirli bir forma sahip olmayanları genellikle tekerleme ya da mizahi destan gibi isimlerle anılırken, mensur kurguya sahip, daha hacimli olanları ise yalanlamalı masal ya da mensur tekerleme olarak adlandırılmıştır. Yapılan halk kültürü araştırmaları ve masal çalışmaları incelendiğinde, masal başlarında ya da müstakil olarak yalanlama anlatma geleneğinin son derece zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yalanlamalar oldukça kadim bir geçmişe sahiptir; bağımsız ya da folklorik ürünün bir bölümü olarak kullanılagelmiştir. Masal formu dışında âşık şiirinde, halk hikayesi, türkü ve orta oyunu gibi birçok farklı türde yer alabilmesi ise yalanlamaların içeriğe dayalı ancak biçimden bağımsız olmasından kaynaklanmaktadır. Müstakil olarak anlatılan yalanlamalar bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Uydurma ya da gerçeğe aykırı söz olarak tanımlanabilecek yalan, bilinçli yapılan bir eylemdir. İnsanoğlunun sonradan öğrendiği ve güç sahibi olmak, kişi ya da olayları kontrol edebilmek, başkaları tarafından kabul görmek, gerçeği örtbas ederek çıkar sağlamak, kendini ya da başkalarını gerçeğin yıkıcılığından korumak, incitmekten kaçınmak ve saygınlık kaygısı gibi kişisel ve sosyal sebeplerle ilişkili olarak bir ihtiyacına binaen biçimlendirdiği yalan, yalanlama türü aracılığıyla somut bir kültürel ögeye dönüşmüştür. Yalanlamalar; anlatıcının yalan söylediğini dile getirdiği, dinleyicinin de anlatılanın yalan olduğunu bilerek dinlediği, masal yapısına sahip olmakla birlikte başından sonuna, akıl dışı, abartılı ve uydurma bir olaylar silsilesinin anlatımı olan eğlenceli bir türdür. Dinleyici ve anlatıcı için de tüm gerçek dışılığa rağmen inanmaktan ziyade mizaha ortak olmaktan gelen bir zevk alış söz konusudur. Stith Thompson'un masal tasnifinde Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar başlığı altında değerlendirilen 1875-1999 Yalan Masalları, söz oyunları ile hayal gücünü sergileyen, bunu geliştirmeye yönelik ve hoş vakit geçirmeyi amaçlayan, yalan temelli alegorik anlatılar olarak ilgi çekmek, şaşırtmak ve eğlendirmek maksadıyla icra edilmektedir. Anlatım süresince sıralanagelen olaylar, dinleyenler için yalan-doğru sorgusu içinde gerçek ile hayal arasındaki çizgiyi silikleştirmektedir. Bu bağlamda evrensel türler ve temalardan biri olan yalanlamalı masallar, halk psikolojisi ya da kolektif bilince dair kaynak oluşturmakta, toplumsal bilinç dışı dinamiklerini sergilemektedir.

Yapısal bakımdan yalanlamaların değişmez ya da düzenli bir formu yoktur. Kullanıldığı bağlama ve türe dayalı olarak manzum ve mensur yapıda olabilir. Masal dışında kullanımlarının türe bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle

yalanlama türü müstakil olarak çoklukla masal türünde görülmektedir. Yalanlamaların bu yapısal özellikleriyle ilgili birtakım görüşler ortaya konmuştur. Pertev Naili Boratav'ın (2009) halk şiiriyle ilgili olabileceğini belirterek masal başı tekerlemesi olarak nitelendirdiği yalanlamalar, İlhan Başgöz'ün *Mizah Destanlarımız* başlıklı yazısında Celali, Ruhsatî, Kaygusuz Abdal, Huzurî gibi isimlerin şiirlerinden örneklerle âşığın günlük yaşamından manzaralar sunan hem güldüren hem düşündürülen, mizahla hicvin karıştığı manzum ürünler olarak değerlendirilmiştir (Başgöz, 1986, s. 285-290). Umay Günay yalanlamayı âşık şiirinde tekellümün bir parçası olarak ifade etmiştir. Günay, âşık fasıllarında yalan söylemeye dayanan en çok ve inanılmaz yalanları bulup söyleme sanatı olarak nitelendirdiği yalanlamanın aynı zamanda kelime hazinesindeki zenginliği ortaya koyma bakımından da ilgi çekici bir bölüm olduğunu; anonim halk edebiyatı ürünleri arasında çok kere yalana dayalı tekerleme türü ile âşık deyişleri arasındaki yalanlamalar arasında bir bağ olduğunun düşünülebileceğini söylemiştir (2005, s. 95-96).

Erman Artun ise âşık şiirinde görülen şaşkınlık ve abartma üzerine kurulu, âşıkların fasıllarında karşılıklı paylaşılan dörtlüklere yalanlama-mübalağa adını vermiş; bu tür ürünlerde abartma, mizah ve sosyal mizahın iç içe olduğunu söyleyerek yalanlamalı masallardan ayrı olarak değerlendirmiştir. Artun'a göre yalanlamalı masallar ödüllü masallardır. En şaşkıncı yalanı uydurana ödülün verildiği bu tür masallarda abartmaya ve böbürlenmeye yer verilmektedir (Artun, 2014, s. 485). İsa Özkan yalanlama türünü "Eski Türk dinî merasimlerindeki şamanların şuur altlarının sevk-i tabiisi ile söyledikleri dualardan başlayarak tekerleme ve şathiyelerin tesiriyle âşık fasıllarında icra edilen bir tür" (1991, s. 551) olarak tanımlamış; yalanlamaların mensur ifadesi olan tekerlemelerin, yaşanabilir hayatın ölçülerine sığmayan, his, hayal ve hareketleri masal, halk hikayesi, bilmece ve halk tiyatrosu gibi anlatım türleri içinde seci, vezin ve aliterasyondan yararlanarak anlatıldıklarını ifade etmiştir (1991, s. 544).

Yalanlamalı masallar, icra ortamı içerisinde kimi zaman masalların başında masala hazırlayıcı giriş formeli olarak kullanılabilirdiği gibi, kimi zaman başlı başına bağımsız bir anlatı olarak icra edilirler. Bu anlatılar anlatıcının başından geçmiş olarak aktarılan birtakım tuhaf, mantık dışı, şaşkıncı ve mizahi olaylardan oluşur. Yalanlamalı masallar, ses ve söz uyumuna dayanan bir anlatımı yansıttıkları ve hayal, yalan, mizah gibi unsurlardan kaynaklanan serbest bir yaratıcılığın ürünleri oldukları için tekerleme, masal ve yalanlama türleri içerisinde değerlendirilirler (Kumartaşlıoğlu, 2021, s. 292). Yalanlamalı masallarda masal dinleyicileri, masal metninde yer alan tekerlemeler vasıtasıyla gerçek âlemden hayal âlemine geçiş yapabilmektedir. Bazen de yalanlamalı tekerlemeler kullanılmadan masalların tamamı yalanlamalı masal olarak oluşturulmaktadır. Burada yalanlamadan kasıt mübalağa etmektir. İcracı, yaşanmayan şeyleri yaşanmış gibi göstererek ilgiyi üstüne çeker ve merak unsurunu harekete geçirir. Bununla birlikte mizahi bir söyleyiş de oluşturur. Yalanlamalı masallarda ses uyumu vardır. Mantığın kabul etmeyeceği ve hayali vakalardan meydana gelen bu sözlü kültür ürünleri; masal, tekerleme ve yalanlama türleriyle birlikte değerlendirmeye tâbi tutulur (Nargöz, 2024, s. 211). Yalanlamaların genel olarak;

1. Farklı türlerin içerisinde yer aldığı
2. Yalanlar etrafında oluştuğu
3. Gerçeküstülük ve abartıya dayandığı

4. İçerdiği yalanlar sebebi ile dikkat çekici olduğu
5. Mizahi bir üsluba sahip olduğu
6. İnsanları eğlendirdiği
7. İnsanları güldürdüğü ve şaşırttığı görülmektedir (İşcanoğlu, 2022, s. 14).

2. Lacanyen Psikanalizmine Genel Bir Bakış

Amerikalıların Fransız Freud lakabını verdikleri Jacques Lacan, 20. yüzyılın önemli psikanalistlerinden biridir ve takipçisi olduğu psikanalizmin kurucu ismi Sigmund Freud kadar tartışmalar yaratmıştır. Lacan, Freud'un kuramından yola çıkarak onun bilinç dışının yapısına ait düşüncelerinin dilde de geçerli olduğunu, bilinç dışının dilin yapısına özgü kurallarla işlediğini ifade etmiştir. Lacan'a göre, dil ve bilinç dışı benzer şekilde işler. Bununla birlikte Lacan, Freudcu düşünceyi yenileyerek ve Freud'dan farklı şekilde bilinç dışını; dilin anlam ve sembollerle örgütlendiği bir yapı olarak tanımlar. Dolayısıyla insan düşüncelerinin ve isteklerinin dil aracılığıyla biçimlendiğini ifade eder. İnsanı anlamada edebî türlerden yararlanan psikanalizin önde gelen temsilcisi, ortaya koyduğu bu dikkati ve çıkış noktasını ise şöyle dile getirmiştir:

Öyle görünüyor ki benden önce hiç kimse, Freud'un düşler üstüne, gündelik hayatın psikopatolojisi diye adlandırılan şey üstüne, şakalar üstüne ilk kitaplarında, temel kitaplarında, dil sürçmelerinden, söylemdeki deliklerden, kelime oyunlarından, cinaslardan ve ikircimlerden doğan ortak bir etken bulunduğuna hiç dikkat etmedi. Psikanalitik deneyimde, onun belirlediği alanda söz konusu olan şeye dair ilk yorumlara ve başlangıç keşiflerine dayanak olan işte budur. (Lacan, 2012, s. 44)

"Lacan bilinç dışının pandomimcisi, vantroloğudur" (Badiou ve Roudinesco, 2016, s. 53). "Bilinçaltı, zihnimizde otomatik oluşan düşünce ve davranışları yansıtırken, bilinç dışı toplumca bastırılmış arzular, istekler ve çocukluk travmalarını içerir. Bastırma, toplumsal ben'in ilkel dürtülere karşı kendini koruma mekanizmasıdır" (Tunç ve Yıldızöz, 2022, s. 117; Tura, 2010). Lacanyen psikanalizi Freud'un görüşlerini temel almakla birlikte "Freud'un kuramındaki dinamik etkileşime olan vurgunun aksine Lacan, Freudyen bilinç dışının yalnızca dürtü kuramıyla tanımlanamayacağını belirterek onu yeniden yorumlamış ve kuramında yapısal bir yaklaşıma yer vermiştir" (Şimşek, 2017, s. 10).

Psikanalizi dil bilimi, felsefe ve yapısalcılıkla birleştiren Lacanyen kuramı anahtar birtakım kavramlara sahiptir. Bilinç dışı, gerçek, imge ve simgesel düzen, ayna evresi, arzu, yineleme gibi kuramın iskeletini oluşturan kavramlar birbirine bağlı ve özne anlayışıyla ilişkilidir. Lacan'a göre insanın ana varoluşsal sorunu le manque/eksikliklerdir. Varlık istenen şeydir. Özne tam ve bütün bir varlık değildir; bu yaratılıştan gelen bir kusur değil, simgesel düzene girişin bir sonucudur. İnsan simgesel düzene girdiği ya da bir başka deyişle dile geçtiğinde bütünlüğünü, gerçekte olan bağını kaybeder. Bu kayıp özne odağında kalıcı bir boşluk yaratır ki Lacan buna manque à être/varlık eksikliği adını verir. Yani insanın varlığı tamamlanmak değil, eksiklik etrafında kurulmuştur. Bir istek ya da ihtiyaç olmayan arzu, eksiklikten doğan bir hareketi işaret etmektedir. Öznenin kaybettiğini bulmaya dair sonsuz bir arayıştır. Dilsel bir varlık olan insanın yapısal eksiklik etrafında kurulu olan varlığı, eksikliğin doğurduğu arzunun özneyi harekete geçişi sergilemektedir.

“Lacan ontolojisine göre özne, benlikten sonra gelen ve kendi varlığına içkin bir eksikliği/farkı/fay hattını taşıyan bir yapıdır” (Kaçar, 2019, s. 76). “Özne varlığını ancak imlediği her şeyin üstünü çizmek suretiyle işaretleyebilir; kendisi için sevilme istemesinde görüldüğü gibi, bu da dilbilgisel geçersizliğinin gösterilmesine izin vermeyecek bir hayaldir” (Lacan, 1994, s. 58). Bu noktada Lacan ve Freud’un eksiklik kavramlarına yükledikleri anlam farklılık taşımaktadır. Lacan’a göre “İnsan hayatı boyunca kendisinde bulunan eksikliği tamamlamak amacıyla birçok farklı yol izler. Ancak kaybolan bu arzu insanda büyük bir travmaya yol açar ve bir daha asla bulunamaz” (Özen, 2024, s. 525). Arzuyu yaratan boşluğa küçük nesne a/objet petit a adını veren Lacan’a göre insan eksik olduğundan arzular. Freud’a göre ise arzu geçmişteki bir deneyime dayalıdır, ondan izler barındırmaktadır, ancak yıkılmaz, yeniden biçimlenerek devam eder. Lacan bunu kabul etmekle birlikte arzuyu en kalıcı şey olarak nitelendirir: “Arzu, sadece geçmişe ait bir imgeden sırtlandığı şeyi, hep kısa ve sınırlı bir geleceğe doğru taşıyorsa da Freud gene de onun yıkılmaz olduğunu söyler. Yıkılmaz kelimesi kullanılmıştır, ama bahsedilen bütün gerçeklikler içinde en dayanıksız olanıdır” (Lacan, 2013, s. 38).

“Lacan’a göre bireyler yaşamın başında varlığın gizemi ve bir boşlukla karşılaşır; bu eksiklik, öznenin var olmasını belirler. Özne, kaybı aşmak veya hayat üzerinde etkili olduğunu görmek için çaba gösterir ve çeşitli yollar dener” (Şimşek, 2017, s. 10).

Lacan’a göre özne, dilden bağımsız değildir; dilin yapısı ve kuralları dışında var olamaz. Temsilin dışında bir özne yoktur, ancak temsil özneyi tam olarak kavrayamaz. Bilinç dışı özne, var olma eksikliğiyle tanımlanır ve bu eksiklik Lacan tarafından üzeri çizili \$ ile gösterilir. (Çetin, 2020, s. 1140).

“İnsan eksik ve üzeri çizik bir özne olarak yaşamı boyunca ana rahmindeki tamlığa hiçbir zaman ulaşamaz; bu eksikliği gidermek için hayatında çeşitli arzu nesnelere peşinden sürükler ve tam olma çabası içinde (Tuzgöl, 2019, s. 57) bulunur.

“Lacan’a göre arzu; talep ve ihtiyaç arasındaki farkla anlaşılır. İhtiyaç, biyolojik eksikliklerden doğar ve öteki aracılığıyla giderilir; çocuk bu süreçte sadece ihtiyaçlarını değil, sevgi ve ilgiyi de öğrenir ve böylece özneler arası alışveriş sistemi oluşur” (Özen, 2024, s. 525).

Lacan, arzuyu cinsel bağlamın ötesine taşıyarak, varlığın bütünlüğüne ulaşma çabası olarak tanımlar. Freud’a göre arzu, istek ve ihtiyaç arasındaki eksiklikten doğar. Lacan ise arzuyu, öznenin ihtiyaç ve istekleri üzerinden şekillenen bir gerçeklik olarak görür ve temel bir eksiklikle, yani fallus yoksunluğu ile ilişkilendirir. Arzu, özne ve ötekinde sembolik düzende eksik olanın dışı vurumudur; öznenin arzusu, ötekinin arzusuna bağlıdır; arzu, ötekinin arzusudur. (Kaçar, 2020, s. 1142)

Bununla birlikte “Öznede eksik olan, ötekinde de eksiktir ve tamamlanamaz. Özne, kendini bütünleştirme çabasıyla ötekine bağımlıdır; arzusunun öteki tarafından arzulanmasını ve hem küçük hem de büyük öteki tarafından takdir edilmesini ister” (Çetin, 2020, s. 1143).

Psikanalizde eylem, öznenin sorumluluk aldığı etik bir kavramdır ve bilinç dışı niyetleri de içerir. Freud ve Lacan’a göre, günlük hayatta başarısız görünen eylemler (sakarlıklar, sürçmeler) bilinç dışının amaçlarını gerçekleştirdiği için

başarılıdır; eylem, özne için arzuyu devam ettirme açısından fantazm ile paraleldir. (Lacan, 1962-1963/2014; aktaran Can ve diğerleri, 2020, s. 259-263)

Lacan'ın psiknalizinde insanın yaşam sürecindeki değişimlere dair üç temel düzey bulunmaktadır; simgesel, imgesel ve gerçek. "Lacan'a göre psikoza karşılık gelen gerçek (R), nevroza karşılık gelen imgesel (I) ve toplumsal ilişkilerle şekillenen simgesel (S) dönemler vardır. Gerçek, ruhsal dünyada yer alır, dil ve simgesel düzene karşıdır, imkânsızdır ve yaşamın somut gerçekliğinden farklıdır" (Tuzgöl, 2019, s. 46). Gerçek, somut dünyada ya da yaşamda değil, ruhsal alandadır.

Gerçek düzlem, dil öncesi döneme karşılık gelir ve temsil veya anlamın olmadığı, hayal edilemeyen bir alanı kapsar. Bebeğin annesiyle bütünleşik, simbiyotik ilişkisi bu düzlemde yer alır. İmgesel düzlem ise ayna evresinde kurulur; çocuk aynadaki bütüncül imajıyla özdeşleşerek ego gelişimini başlatır ve bu süreç, Lacan'a göre yabancılaşmaya karşılık gelir. Dil ile ilişkide imgesel düzlem anlam ve gösterimle ilgilidir. Simgesel düzlem ise yasayı temsil eder; ensest yaşağı ve annenin arzusunun çocuktan ayrışması, yani Babanın Adı, simgeselleştirmenin temelini oluşturur. (Lacan, 1955-1956/1993, s. 218-221; aktaran Bilik vd. , 2021, s. 326)

"Lacanyen kuramında tanımlanan bu yapısal kategoriler öznenin tekrar geri getirilemeyecek ya da bulunamayacak bir kayba olan reaksiyonuna işaret etmektedir. Özne, yaşadığı kaybın etkileriyle başa çıkmak için kendini farklı biçimlerde konumlandırır ve temel yapısına uygun olarak bastırma, reddetme ve hesaptan düşme gibi baş etme mekanizmalarını kullanır" (Şimşek, 2017, s. 10). "İmgesel dönemde çocuk kendisini annesiyle özdeşleştirir; simgesel döneme geçiş ise çocuğun kendi dışında bir dünyanın varlığını fark etmesiyle ve toplumsal yasaların, yani Babanın Adı'nın bulunduğu simgesel alana girişle gerçekleşir. Simgesel alan, toplumsal norm ve değerlerin yer aldığı alandır ve Lacan'a göre bu geçiş, dil kapasitesinin kazanılmasıyla mümkün olur. Dil, bireyin dışında bir kapasite olarak öteki ile ilişki kurar; Lacan'a göre dil, gösterenin diğer gösterenle ilişkisi üzerinden işler ve her zaman gösterilenin üzerinde bir konumda bulunur" (Lacan, 1994, s. 47-48).

Lacan bilinç dışının tanımlanması sürecinde Freud'un konuşmayla tedavisi üzerine çalışabilmenin yolunu Saussure'ün Dilbilim Kuramı Modeli'nden esinlenerek inşa etmiştir. Saussure, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkinin sürekliliği ile gösterenler zincirinin yapısını ortaya koyarken, aslında içimizde söylediklerimizi yöneten bir yapıdan söz eder; Lacan ise bu yapının bilinç dışı olduğunu savunur. (Tuzgöl, 2019, s. 54)

"Bilinç dışı, gösterge yinelemeleriyle örülen ve öznenin farkında olmadan söylediklerinin zincirini oluşturan gizil bir yapıdır; bu söylemler, analizin taraflarından birinde ortaya çıktığı gibi diğerinde de yeniden kendini gösterebilir" (Nasio, 2007, s. 29).

"Masallar, mitler ve rüyalar aynı kumaştan biçilmiştir, üçü de bilinç dışının ürünüdür. İlk ikisi ortak bilinç dışının şekillenmesi, resimlenmesidir; rüyalar ise ortak bilinç dışından beslenen ilksel kaynakları ile kişisel bilinç dışının ürünüdür" (Saydam, 1997, s. 46). "Lacan, bilinç dışı ile dil arasındaki ilişkiyi metafor ve metonimi üzerinden açıklar; metaforu bir gösterenin diğerine işaret etmesi, metonimi ise anlamın gösterenler arasında kayması olarak tanımlar ve edebî analizlerin de bu çerçevede yapılmasını önerir" (Lacan, 1993, s. 218-221; Bilik vd. , 2021, s. 326). Lacan'a göre

sözdizimi elbette önbilinçlidir. Fakat öznenin anlayamadığı şey sözdiziminin bilinç dışı rezerviyle ilişkili olduğudur. Özne tarihçesini anlatırken sözdizimine hükmeden şey alttan alta etkisini göstererek sözdizimini gittikçe daha da yoğunlaştırır (Lacan, 2013, s. 76).

Masallar, toplumun zihinsel yapısının izlerini taşır. Bilinç, kabul edilebilir davranışları; bilinç dışı ise yasaklar ve engellemelerle bastırılan duyguları yansıtır. Bilinç dışı, kültür ve bilinç kontrol dışına çıktığında ortaya çıkar; bilinç ve kültür onun gardiyanıdır (Gezgin, 2007, s. 26). Masalın kurgusu, okurun çözmesi gereken simgesel unsurlar içerir; dil, imgeler ve semboller ise nesne arayışı sırasında bilinç dışına açılan yolu gösterir (Tunç, 2022, s. 117).

3. Metel Adlı Masalın Lacanyen Psikanalizmi Bağlamında Tahlili

Masal kahramanlarının eylemleri hem bireysel yani içsel etkiyle hem de toplumsal yani dışsal etkiyle düzenlenmiş sembolik anlamlar taşımaktadır. Bu noktada bilinç dışına dair sembollerini bilinç alanına aktarması bakımından masal gibi sözlü anlatılar önemli birer taşıyıcıdır. Bu sembolik üretim ve aktarım; öznenin gerçek, imgesel ve simgesel düzenler arasındaki konumunu yeniden biçimlendirmektedir. Öznenin arzularının dolaylı olarak ifadesine imkân tanıyan masal, bastırılmış olanın semboller vasıtasıyla geri dönmesini sağlar. Masal kahramanlarının karşılaştığı sınavlar, engeller, yasaklar, ödül ve cezalar, öznenin arzu yasasıyla ilişkisini sergilerken, anlatı süreci öznenin simgesel düzende eksiklikle yüzleşme ve kendini tanıma şeklidir. Bu noktada masal salt kültürel bir anlatı değil, öznenin dil ve arzu yoluyla oluşturduğu psikanalitik bir anlam üretim alanıdır.

Lacanyen bakış açısına göre yalan söyleme, bireyin kimlik oluşturma sürecinde önemlidir. Öznenin kendini inşa etme biçimlerinden biri olarak kabul edilebilecek yalan, gerçeklikle kurulan ilişkide bir imaj ve toplumsal kabul içinse bir araç olabilir. Yalanlamalı masalarda, kahramanların yalan üzerine kurulmuş söylemleri yalnızca masaldaki aksiyonu oluşturup çözüm için yaratıcılık taşımaz, toplumsal normlarla da ilişkilidir. Lacan'a göre arzuladığımız şeyi elde ettiğimiz anda artık onu istememeye başladığımızdan düşlem gerçek dışı olmalıdır. Bu isteğin süreklilik göstermesi için eksikliğin devam etmesi gerekmektedir. İstenilen ise o değil, ona dair kurulan düşlemdir. Diğer bir deyişle süreç, sonuçtan değerlidir. Ele alınan masal, arzunun başkalaştığı ve eksikliğin sürekli hale geldiği bir yapısal çizgiyi sergilemektedir.

Metel adlı metin şöyle başlar; "Dedem, babam, ben, Haksi, Hüskü, Micazoğlu Miski, Ali oğlu Fakih, hep birlikte dağa ava gittik. Silahlarımızı aldık, yollara düştük. Az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik. Bitmedik iğde çalısının altında doğmadık tavşan mercanı gördük..." (Kurt, 2012, s. 555). Masalda seçilen bu isimler, yerel, sıradan bir nitelik taşımakta ve gerçeklik algısı yaratmaktadır. Bununla birlikte anlaşılacağı üzere ataerkil bir halkayı işaret etmektedir. Dolayısıyla özne kendisini Babanın Adı/Nom du Père'nin hakimiyet alanında konumlandırmıştır. Öznenin dillendirdiği çoğul ifade onun henüz ayrışmamış, imgesel bütünlük yanılmasına sahip bir evrede bulunduğunu göstermektedir. Masalın öznesi ben'dir. Masalın öznesi olan ben, masala çok sesli bir biçimde biz diyerek başlangıç yapmıştır. Bu giriş ise öznenin henüz simgesel düzene geçiş yapmadığını, kimliğini aitliği üzerinden topluluğunun, ailesinin içinden soy aynasından kurduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle özne, imgesel evrede kendini ötekilerin bakışıyla tanıyan bir aynalanma durumundadır. Giriş bölümünün son cümlesi olan bitmedik iğde çalısının altında doğmadık tavşan gördük yargısı ise

Lacanyen'in imgesel-simgesel ve gerçek olarak adlandırdığı üç düzlemiyle yorumlanabilir.

Öznenin tamamlanmamışlığıyla yaşadığı yüzleşmede ve imgesel düzlemde eksiklik bitmedik işde çalışısı ile ifade edilir. Doğa, bereket, kök ve olağan düzen çağrışımları yapan işdenin bitmemesi bir eksikliktir. Öznenin kendisine dair eksikliğin imgesidir. Doğmayan mercan tavşanı görmek ifadesi ise görülmesi mümkün olmayan bir canlıyı görmek arzusunu dile getirir. Lacan'a göre arzu nesnesi olan şey sürekli kaçar, hareketlidir, yakalanması imkânsız olandır. Tavşan bu anlamda Lacan'ın arzu nesnesi olarak yorumlanabilir. Bütün bunların yanı sıra canlı-cansız, doğmuş-doğmamış ikilemi dikkat çekicidir. İmgesel düzlemde öznenin kendi kimliğinde çözemediklerinin ifadesidir. Görmek ister ancak olmayan bir şeyi görmesi mümkün değildir; kendi imgesinin eksikliğini yaşamasının dışavurumudur. Tavşan mercanı yöresel bir adlandırmadır. Bahsi edilen bu hayvan, kemirgen sınıfından nesli tükenmekte olan Arap tavşanı olarak da bilinen; zıplayarak ve hızlı hareket eden, cüssesine oranla büyük kulaklı, uzun kuyruklu, uzun bacaklı, tavşan-fare-kanguru karışımı küçük, çoklukla kahverengi ya da gri renkte bir hayvandır. Dolayısıyla tavşan mercanının metinde dilin göstereni olarak kültürel bir imge olduğunu söylemek mümkündür. Masalın bu giriş bölümü; eksik olanın (bitmedik işde çalışısı/doğmadık tavşan mercanı) ortaya çıktığı bölümdür. Lacan'ın öznenin simgesel düzende varoluşuna dair düşüncelerine göre ise bitmedik, doğmadık gibi olumsuz ifadeler *manque* ya da diğer bir deyişle eksikliğin dilsel ifadesidir. Özne arzusunu dile getirir ancak bu henüz temsil edilemeyen bir nesne olan doğmadık tavşan mercanına yöneliktir. Gerçek düzleminde bu ifade imkansızın karşılığıdır. Simgeselleştirilemeyen ve yok edilemeyen, ancak masalın ilerleyen bölümlerinde tam da gerçek olmuşken yeniden kaybolan tavşan öznenin gerçekle çarpışmasını, varlık ve yokluk arasındaki travmatik sınırı izah etmektedir.

Masalın akışında av sahnesi devam eder: "Haski attı vuramadı, Hüsku attı vuramadı, Ali oğlu Fakih attı vuramadı, dedem attı vuramadı, babam attı vuramadı, hiçbiri vuramadı, ben attım vurdum. Tavşanı aldık omzumuz attık, tekrar yola düştük" (Kurt, 2012, s. 555). Bu bölümde ayna evresinin temsilinin olduğu söylenebilir. Dede, baba, Haski, Hüsku, Ali oğlu Fakih'in tekrarladığı bir döngünün olumsuz ifadesi öznenin başarısıyla tamamlanır. Özne ilk kez diğerlerinden farklı oluşunu dile getirmiştir. Ben'in başarısı onu diğerlerinden ayırmıştır, bu imgesel bütünlüğün yanılması ve ayna evresinin temsilidir. Ben'in kendi gücüne inancı, ben attım vurdum deyimi ve soy üzerinden dile getirilen yetersizliğin ve simgesel düzende arzu nesnesi olan tavşana ulaşamayışın son bulmasıyla yasa zinciri son bulmuştur. Masalda anlaşıldığı üzere erkek olan figürler ataerkil düzenin temsilcileri olarak Babanın Yasasını simgelemektedirler. Dedenin, babanın yapamadığını özne yapar, dolayısıyla söz konusu otoriteler işlevsiz kalır. Simgesel düzenin boşluğunu ifade eden bu durum, aynı zamanda yasayı da geçersiz hale getirir. Öznenin eylemleri yasanın dilinde tanımlanır, ben attım vurdum ifadesi öznenin yasaya rağmen özneleştiği anı temsil etmektedir. Bu durum masalın hem kurucu hem sınırlayıcı doğasını işaret etmektedir. Ben'in eylemleri otoritelerin boşluğunun ardından başlar, özne yasa tarafından belirlenmiş, ama yasayı aynı zamanda geçersiz kılan bir konumdadır.

Özne tavşanı vurmakla, simgesel bağlamda fallik başarıyı gerçekleştirmekte, soy zincirini onarmaktadır. Bununla birlikte aslında özne, zincir içindeki eksikliği kendisiyle doldurmaktadır. Onlar yapamadı ben yaptım vurgusu diğer yandan narsistik bir tamlığı

da işaret etmektedir, özne ötekilerden farklılaşmış dolayısıyla ayna evresine denk gelmiştir. İmgesel düzlemde ayna evresinin zaferidir. Özne kendi gücünü fark etmiş ve bir bütünlük kurmuştur. Lacan'ın "objet petit a" olarak isimlendirdiği *küçük a nesnesi* ya da *arzu nesnesi* tavşandır. Tam bir nesne olmayan, öznenin eksikliğini takınan bir maske, eksikliğin temsilcisi durumundadır. Arzunun sebebi ve aynı zamanda tatminin de imkansızlığıdır. Tavşanın vurulmasıyla arzu nesnesi ölmüş, ancak yeniden yola çıktık ifadesiyle arzu bir kez daha doğmuştur. Simgesel düzlemde baba tavşanı vuramamış ve yasa başarısız olmuştur. Özne, babasal işlevi devralarak arzu döngüsünün özü olan yinelemeye düşmüştür. Yola düşmek ifadesi, arzunun hiç bitmeyecek olan döngüsünün yeniden başladığını haber vermektedir. Bu noktada anlatının döngüsel yapısı, Lacanyen kuramındaki arzu-eksiklik-yasa üçgenini açığa koymaktadır.

Masalın sonraki bölümünde eksiklik motiflerinin sıralandığı görülmektedir. Anlatıcı bunu şöyle ifade eder: "Yazının yüzünde üç tane ev vardı; birinin çatısı, birinin bacası, birinin de kapısı yoktu, kapısı olmayana baktık, hep birlikte kapısı olmayana girdik. Kazan aradık, aradık, aradık... Sonunda üç tane kazan bulduk. Kazanlardan birinin çanağı, birinin kapağı, birinin kulpu yoktu. Kulpu olmayanı aldık, kazanı kurduk (Kurt, 2012, s. 555) tavşanı içine attık, pişirmeye başladık. Tavşan tam pişerken birden küstü, yazıya gitti çiftçinin ayağına düştü" (Kurt, 2012, s. 556). Eksiklik temsilleri ev ve kazan aracılığıyla somutlaştırılır. Çatısız, bacasız ve kapısız evler; çanaksız, kapaksız ve kulpsuz kazanlar bir kez daha arzu nesnesini çağrıştırmakta, bu eksiklikler etrafında arzuyu örgütlemektedir. Eksik olan her parça birer küçük a nesnesidir. Eksiklikler içinden eksik seçilmesi bir tamamlanma çabasıdır. Üçer nesne içinden kapısı olmayan ev ve kulpu olmayan kazanın tercih edilmesi simgesel düzlemde tamamlanma gayretinin bir göstergesidir. Ancak tavşanın tam pişecekken küstüp yazıdaki çiftçinin ayağına düşmesi bu eksikliğin devamlılığını vurgulamaktadır.

Masal bu bölümden sonra da ikilikler içinde devam eder:

Kazanın dibindeki yağı postallarımıza sürelim dedik. Hüskü sürdü, Haski sürdü, Micazoğlu Miski sürdü, Alioğlu Fakih sürdü, dedem sürdü, babam sürdü, bana gelince yağ bitti, benim postallarım öyle kaldı. Postalı aradık, aradık, aradık, alaycak dağın başına gittik. Sonunda postalı bulduk, küsmüş gitmiş yazıda bir çiftçinin ayağına girmiş. Çiftçiden postalımın tekini istedim. Aman dayı, yaman dayı postalımın tekini ver, dedim. Çiftçi, araya (işe güce) buğdaya ortak olursan veririm, dedi. Ben nasıl ortak olam, dedim. Çiftçi, buğda ekersen, tallayı sularsın, biçersen. Benden ileri sürersin, buğdanın tenesini alırsın, dedi. Tamam, dedim. Tek postalımı alayım da. Ortak olduk. Sonra çiftçi, ortak git de tallayı suvar, dedi. Bilemiyom talla nası sulanır. Oraya baktım, buraya baktım, sonra küreğimi aldım, gevi açtım, bu kez de suyu nasıl goyuracağımı bilemedim. Anca Allah emretti, bir gök gürüledi, bir yamur yağdı, bir sel aktı, buğdayı su bastı. Keyfim çattı, koşa koşa gittim ortağa, tallayı suvardım bitti, dedim. Ne tez suvardın, dedi. İnanmazsan git de bak, dedim. Baktı ki talla tümünden sulanmış, buğda efil efil ediyö. (Kurt, 2012, s. 556)

Bu bölümden de anlaşılacağı üzere; masalda her yeni eylemde yeni bir eksiklik ortaya çıkar ve bir eksiliğin yerini başka bir eksikliğin aldığı masal böylece sürer. Öznenin vurduğu tavşan pişirilirken ona yağ kalmaz, postal bulunur ancak bu kez başkasının ayağına girmiştir ve ona ulaşmak için mecburi bir ortaklık gelişir. Kurulan

ortaklığın her eyleminde ayrı bir zorluk yaşanır. Bu yaşanan döngü, Lacan'ın da ifade ettiği şekliyle öznenin arzu yapısının sonsuz ertelenişini hatırlatmaktadır. Öznenin tek postalla yaşadığı kaybı arzu nesnesini yapılandırır. Postal çiftçinin ayağına girer ve işlevsel bir deyiş tokuş yaşanır. Arzu hiçbir zaman tatmin edilmez, özne sürekli olarak küçük nesnenin peşindedir, diğer bir deyişe asla tamamlanmayacak olan arzunun nedenidir. Çiftçinin sunduğu buğdaya ortak olma, tarlayı sulama ve biçme şartları metin akışında simgesel birer işlev anlaşma temsili yüklenmiştir. Çiftçi, öznenin ortağı olarak simgesel düzenin bir başka temsilcisi olan öteki'dir. Özne arzuyu gerçekleştirmek ister ancak bir şeyleri yerine getirmek zorundadır. Bu durum Lacan'ın Nom-du-Père/Babanın Adı işlevini taşımaktadır. Nesnelere arası deyiş tokuşu sağlayan, değişimin belirleyicisi, toplumsal düzeni kuran, otoriteyi simgeleyen bir temsilcidir. Çiftçiyle kurulan pazarlık, anlatıcının simgesel düzende konumunu değiştirmekte, arzunun yeniden düzenlenişini ifade etmektedir. Ben ve ortak arasındaki anlaşma, yükümlülük ve çabayla gerçekleştirilecek eylemi devreye sokar.

Lacan'a göre gerçek dilin sınırlarındadır. Bu bölümde görülen "Allah emretti, gök gürlendi, yağmur yağdı, sel aktı" gibi sıra dışı ve doğüstü müdahaleler, kaynağı simgesel düzenin dışından olan ve simgeleştirilemeyen gerçek yansımalarıdır. Simgesel beceri zayıfladığında temsilden yoksun gerçeğin devreye girişi böylece söz konusu olmuştur. Lacan'a göre gerçek dil ve dilin yarattığı sembollerle ne denli işaret edilse de tamamen temsil edilemez. Bu özellikle hayal ve gerçek arasındaki sınırı bulanıklaştıran yalanlamalı masallar aracılığıyla dikkat çekici bir yapı teşkil etmektedir. Dikkati çeken husus, öznenin her kazancında bir kayıpla karşı karşıya kalmasıdır. Tavşanı vurur, tavşan kaçır, yağ biter, postal kaybolur, buğday sel altında kalır. Bu yaşanan olaylar silsilesi, Lacan'ın *manque* olarak ifade ettiği eksikliğin masaldaki karşılığıdır. Lacan'a göre bütünlük bir yanılmalıdır, çünkü ben imgesi, öteki'nin onayıyla gerçekleşir. Bu nedenle anlatı içinde özne, her başarısından sonra bir kayıpla karşı karşıya kalmıştır. Ben'in kendi gücüne olan inancı, devamlı yaşanan eksiklikle bozulmaktadır. Ayrıca Lacan'ın dediği gibi özne gibi de öteki de eksiktir. Ötekinin tamamlanışı öznenin eylemine bağlıdır.

Masalın sonraki bölümü yukarıdaki bölüme benzer bir yapılanmaya sahiptir:

Bu kez arası bir hafta geçti, ortak geldi. Buğda susamış, git de tallayı sula, dedi bir daha. Gittim suyu goyurdum, buğdayı sel bastı. Sonra ortak yine geldi, git bu sefer de buğdayı biç, dedi. Haksi, Hüskü, Micazoğlu Miski, Ali oğlu Fakih, alaycak hendekliğe gittik buğdayı biçmeye. Tallaya da bir dilki dadanmış. Orağı aldım elime biçmeye başlayacam, dilkiyi gördüm, orağı attım dilkiye. Dilki kaçtı orak biçti, dilki kaçtı orak biçti, dilki kaçtı orak biçti. Ortağımın yanına gittik. Tallayı biçtik, dedik. Ortak inanmadı, nası oldu da bir günde o kadar tallayı biçtiniz, dedi. Git de kendin gör, edim. Gitti baktıkına talla biçilmiş. Ortak duramadı bu sefer de şelege çekin, dedi. Bunu da yapmayı bilmiyok, oraya dönüyok, buraya dönüyok, biçemiyok. Sonra Allah yüzüme baktı bir kasırğa çıktı, esti tarlayı torladı tapladı, harman etti, depe gibi bir yana yığdı. Sonra ortağa vardık, harmanı yığdık, dedik. Ortak siz nası ediyonuz da daha tallanın yanına varmadan işinizi görüyonuz, dedi. (Kurt, 2012, s. 556-557)

Masalda yer alan ortak/çiftçinin buyruksal üslubu, özneye emirler veren oluşu yine Lacan'ın Nom-du-Père ya da büyük öteki kavramlarının halk anlatısındaki yansımalarıdır. Bununla birlikte ortak yasayı kuran değil, yasanın keyfi temsilcisi

durumundadır, çünkü verdiği buyrukların karşılığı tuhaf sonuçlar doğurur. Diğer bir ifadeyle yasa burada işlevini kaybeder ve otorite de saçma bir hal alır. Ortak tarlayı sula der, tarla sulanır ancak sel basar; tarlayı biç der tarlaya dadanan tilkinin orakla yaşadığı kaçış-kovalayışla büyükçe tarla kısa sürede biçilir, şelek çekilecektir ancak yasa işlerliğini kaybettiğinden bu kez de ilahi bir müdahaleyle yine özne gerçeğin yansımalarıyla karşılaşır. Beklenmedik doğa olayları ile dilin sınırını aşan gerçeklik anlatıya bir kez daha sızar.

Masal akabinde

Biz yiğidik, dedik. Ortak da o zaman harmanı kaldırarak, dedi. Harmana da bir ayı dadanmış. Bu ayının da dişi çolağımış. Cebimden bir daş çıkardım, ayıya vurdum, ayının dişi tüm Polat'ı ısıttı, harman yandı bitti kül oldu. Ortağa ne cevap verecez dedim durdum. Ortağa vardık, o da sizin hakkınız çok oldu. Allah razı ola sizden, dedi ortak, çok sevindik. Ne alak şimdi ne vererek, dedik. Bu külü alaycak arayacağız, dedi. (Kurt, 2012, s. 557)

ifadeleriyle sürer. Burada en başta verilen dede, baba, Haski, Hüskü, Micazoğlu Miski, Ali Oğlu Fakih ve özne arasındaki grup üyeliği ve kolektif hareket, "biz yiğidik" söylemiyle Lacan'ın imgesel düzlemine hatırlatılmaktadır. Bu imgesel kimlik, ortak ve onun talepleriyle sınıranır. Öznenin toplumsal konumunu sergilemektedir.

Masal kişilerinin kolektif hareketleriyle anlatı şöyle devam eder:

Külü didik didik aradık, ararken ederken içinden yarım tene buğda çıktı. Ortak, sizin hakkınız çok, bununla bir garpuz alırsınız, yersiniz, dedi. Bu yarım tene buğdayı aldım ayağı kırık bir at garıncasına yükledim, bostana götürdüm. Bostancı bir garpuz verdi. Aldık garpuzu yiyecez. Garpuza bıçak attık, bıçak elimizden kaçtı, garpuza girdi. Dedem aradı bulamadı, babam aradı bulamadı, Micazoğlu Miski aradı bulamadı, Ali oğlu Fakih aradı bulamadı, Haski aradı bulamadı, Hüskü aradı bulamadı, ben aradım bulamadım. Alaycak soyunduk asbabımızı çıkardık. Çıktım baktımkına garpuzun içinde yarım buğda tenesi var, asbablarım da karpuzun içine girmiş. Asbablarım çıktı karpuzun içinden. Guşağım yılan olmuş, yeleşim hâkim olmuş, gömleğim müftü olmuş, pantolum gadı olmuş. Napacağımızı bilemedik. Gadıya bir şaplama vurdum pantolumu giyindim, müftüye bir şaplama vurdum gömleğimi giyindim, hâkime bir şaplama vurdum yeleşimi giyindim, elime bir deynek aldım yılanın gafasına vurdum guşağımı giyindim. (Kurt, 2012, s. 557)

Masalın bütünü değerlendirildiğinde tavşan, postal, karpuz, buğday tanesi ve sonunda da giysilerin hepsinin obje petit a/arzunun nesnelere olarak işlev görüp, geçici varlığı takip edilmektedir. Her biri özne tarafından kaybedilir ve bulunur, dönüşüme uğrar. Arzu nesnesinin sahibi devamlı değişir, özne bunlara ulaştıkça yeniden üretir, hiçbir zaman edinemez, yalnızca arzunun çevresinde döner. Arzuyu tatminin imkânsızlığı böyle bir döngü yaratır. Böylece masal, yapısal olarak öznenin arzusunun tatminsiz olduğunu, her denk gelişin ya da buluşmanın yeniden bir kayba sebep olduğunu ifade eder, arzunun devamlı ertelenişini sahneleyen bir yapı kazanır.

Masalın bu bölümünde kuşağın yılan, yeleşim hâkim, gömleğin müftü, pantolonun kadı olması ile yaşanan olağanüstü asbab/giysi dönüşümleri, nesnelere meslek isimlendirilmeleriyle ilişkilendirilmesi öne çıkmaktadır. Lacanyen kuramında isim bir özneye yer verir, burada ise giysilerin mesleklerle aracılığıyla

isimlendirilmesi simgesel düzende öznenin yeniden düzenlenmesini sergilemektedir. Karpuzun içine giren giysilerin ve yarım buğday tanesinin sıkışması metnin de sıkışmasına örnektir. Farklı nesnelere, farklı işlevler ve anlamlar bir arada yoğun bir sıkışıklık yaratmakta, bu da simgesel ilişkinin çöküşünü göstermektedir. Hem sıra dışı, absürt, hem de kutsalla ilişkili objelere dönüşüm isimlerin yoğunlaşmasıdır. Lacan'a göre gerçek hakikat değildir, simgesel düzenin sınırlarını aşar ve dille temsil edilemez. Ne simgeselleştirilebilir ne de tam olarak dile getirilebilir. Gerçeğin anlatıya bu noktada sızdığı söylenebilir. Arzu nesnesi olan tavşanın küsüp gitmesi, ayının dışının Polat'ı aydınlatması, karpuzun içinden giysiler çıkması gerçeği, dile getirilemeyen boyutu işaret eder. Özne, bundan sonra dili ve yasayı aşan bir alana geçmiştir, kendisini anlamsızlığın eşliğinde bulmuştur. Özne artık ne arzusunun ne de yasanın rehberliğinde ilerler, dilin yapısı çözülür ve peşi sıra gerçekleşen olaylar akıldışı ve tutarsız bir hal alır.

Masal; "Sonra Haski, Hüskü, Micazoğlu Miski, Ali oğlu Fakih, dedem, babam, ben alaycak her birimiz bir dağa gittik, herkesin gittiği dağ kendinin oldu, millete bir şey galmadı. Dört yanıma baktımkına alan talan bu söylediğimin hepsi de yalan" (Kurt, 2012, s. 557) ifadeleriyle tamamlanır. Böylesi bir son, Lacan'ın reddetme/inkâr ya da Verleugnung olarak ifade ettiği kavramı akla getirmektedir. Lacan'ın bir tür savunma biçimi olarak ifade ettiği yalanlama hem kabul hem inkârı barındıran psikanalitik bir yapı içinde oldukça dikkat çekicidir. Anlatı içindeki eksik nesnelere, mümkün olmayan yardımlarla içinden çıkan sınamalar, olağanüstülükler, bilinç dışındaki düşlemin dışavurumu olarak kabul edilebilir. Bütün bunlar anlatıcı tarafından gerçekmişçesine anlatılmış ancak sonunda hepsinin yalan olduğu söylenmiştir. Bilinç dışının kendini koruma stratejisi olarak geliştirdiği bu söylem biçimi masalın gerçeklikle olan ilişkisini yeniden yorumlatmaktadır. Bilinç dışından bilinç düzeyine getirilenler hepsi yalan denilerek reddedilir. Bu, bilinç dışının düşlemi örtme şeklinin ifadesidir. Simgesel düzenin çöküşüyle öznenin yüzleşme yaşadığı aşamada bunların hepsi yalan ifadesi yerini alır. Yalan, öznenin dil içinde varoluşunun bir itirafı aynı zamanda da sıkışmışlığının tezahürüdür, özne ancak dilin kurduğu yanılısma içinde var olabilir. Masalın bu bölümünde yer alan her birimiz bir dağa gittik, herkesin dağı kendinin oldu, ifadesi ise öznenin parçalanmış, yalıtılmış benliğini simgelemektedir. Artık biz dağılmıştır, özne ne toplumsal düzen ne de kendi bütünlüğü içinde tutarlıdır. Hepsi de yalan söylemi, Lacan'ın özne için tanımladığı yapısal boşlukla örtüşmektedir, özne dilin ya da simgeselin alanında var olabilir, varoluşunun zemini bir anlatı ve yalandır.

Sonuç

Psikoloji alanının yol ve yöntemlerini edebî ürünler aracılığıyla geliştiren Sigmund Freud'u takip eden psikanalistlerden biri Jacques Lacan olmuştur. Lacan, insan psikolojisini anlamada dilin etkin bir rol oynadığını iddia etmiş, bilinç dışı ve öznenin oluşumu üzerine yoğunlaşmıştır. İnsanın bilinç dışı yapısının dil aracılığıyla şekillendiğini belirten Lacancı bakış, masalların ruhsal köklerini anlamada bir araç olarak işlev bulmuştur. Psikanalitik kuram, masal gibi halk anlatılarına yalnızca bireysel değil aynı zamanda kolektif bilinç dışı düzeyde de tahlile imkân tanımaktadır. Anlatının sonunda yer alan "bu söylediklerimin hepsi de yalan" ifadesi, anlatıcının masal aracılığıyla gerçeklikle kurduğu ilişkiyi sadece retorik bir oyun olarak değil, Lacanyen kuramının işaret ettiği öznenin bilinç dışı savunma mekanizmalarına dair bir ipucu olarak yorumlamaya olanak sağlamaktadır. Folklorik metinlerde karşımıza çıkan bu tür yalanlama formüllerinin sadece anlatı tekniği değil, aynı zamanda bilinç dışının işleyişine dair anlamlı göstergeler olarak tanımlanması gerekliliğini ortaya koyar.

Anlatıcının masal boyunca dönüşen konumunu, diğer bir deyişle özne olarak simgesel düzene nasıl katıldığını ve onunla başa çıkma tutumlarını sergiler. Bu bağlamda folklorik anlatıların kültürel bir taşıyıcı olmalarının yanı sıra birey-toplum ve dil üçgeninde bilinç dışı süreçlerin ifadesi olarak değerlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Geleneksel anlatıların biçim ve içerik tahlillerinin ötesinde anlatıcı öznenin arzusu ve ruhsal yapılanması üzerine düşünmeye yöneltmektedir. Lacancı bakış açısıyla değerlendirilen Metel adlı masal aracılığıyla masalarda görülen eksiklik, sıra dışı çözüm ve dönüşüm gibi motifler, psikanalitik bağlamda öznenin arzusu ve gerçeklikle kurduğu ilişkiyi anlamada anahtar işlevi yüklenmiştir. Öznenin arzu, eksiklik ve simgesel düzende sınımasını işlemiştir. Tekrarlayan eksiklik motifleri masalın akışında hem ahenk sağlamış hem de anlatının kaygan bir yapı oluşturmasına olanak sağlamıştır. Eksik parçalar arzu nesnelere üretirken, simgesel düzende yapılanmış ortaklık bu arzuyu düzenlemeye çalışmıştır. Anlatıcının gerçekleştirdiği sıra dışı teşebbüsler simgesel yetersizliği vurgulamaktadır. Özellikle masalın son cümlesi anlatıcının bilincinde örtme veya bir küçümseme stratejisi olarak değerlendirilebilir, çünkü anlatının hem itirafı hem reddini izah etmektedir. Bir savunma mekanizması olarak işleyen yalan söylemenin psikanalitik düzlemde kültürel bir araçla işleyişi böylece izlenebilir. Öznenin eksiklik ve arzu arasında sıkışmış halinin anlatımı olan Metel masalı, yinelenen başarısızlıklar ve öznenin tamlığa ulaşma arzusunun imkansızlığına vurgu yapmaktadır. Masalın sonunda herkesin bir dağa gidip oraya sahip oluşu, öznenin yalıtılmış varoluşunu ve parçalanmışlığını simgelemiştir. Lacanyen bakış açısıyla dilin hem özneyi kuran hem de sınırlayan doğasına işaret eden “hepsi de yalan” ifadesi, öznenin simgesel düzen içinde eksiklikle var olma doğasını ya da zorunluluğunu, psikanalitik düzlemde görünür kılmıştır. Lacanyen anlamda öznenin kendi eksikliğini sürekli yeniden ürettiği yapısal bir çizgiyi takip etmektedir. Avdan harmana, harmandan karpuzla gerçekleşen her olay arzusunun sonsuz devinimini, öznenin her seferinde engellenen özneleşme sürecini ifade eder. Ben’in kazandığı her şey, bir sonraki olayın başında elinden kaybolur, böylece Metel, arzusunun imkânsızlığını ve dilin kurucu yalanını sahneleyen döngüsel bir anlatı olarak okunmaya imkân tanır. Lacan’ın dille benzer şekilde yapılandığını belirttiği bilinç dışı, bastırılmış arzuların dağınık şekilde istif edildiği bir alan değil, dil gibi düzenli bir sistem içinde mecazlar aracılığıyla biçimlenen bir yapıyı karşılamaktadır. Kelime oyunları kurulan yalanlamalar bu yapının tezahürüdür ve insan bu yapının içinde özne olarak biçimlenmektedir. Öznenin, dilin karşıladığı kültüre dayalı simgesel düzende tamamlanmaya çalışma süreci irdelenen masalda böylece gerçekleşmiştir.

Yapay Zekâ (YZ) Beyanı / Artificial Intelligence (AI) Declaration

Bu çalışmada yapay zekâ destekli hiçbir araçtan yararlanılmamıştır. Çalışmanın bilimsel içeriği ve sorumluluğu yazara aittir. / The author declares that no AI-assisted technologies were employed in this research. All scientific content and findings are the sole responsibility of the author.

Kaynakça

- Abalı, İ. (2016). Anadolu sahası ve Kırgız folklorunda yalanlamalar ve işlevleri. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 1-12. <https://doi.org/10.20322/lt.06691>
- Albaban, I. (2023). İtalyan yazar Italo Svevo’nun Zeno’nun bilinci romanına psikanalitik bir yaklaşım. *Folklor Akademi Dergisi*, 6(3), 1293-1309.
- Alptekin, A. B. (1989). Yalanlamalı masallar. *İçel Kültürü*, (8), 7.

- Arslan, T. E. (2024). Yalanlamalı masalların uyumsuzluk kuramına göre incelenmesi: TÜMAK-I projesi örneği. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, (6), 1-14.
- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik halkbilimi/halk edebiyatı sözlüğü*. Karahan.
- Badiou, A. & Roudinesco, E. (2016). *Dün bugün Jacques Lacan*. (çev. Akın Terzi). Metis Yayınları.
- Başgöz, İ. (1986). Mizah destanlarımız. *Folklor Yazıları içinde* (ss. 285-290). Adam Yayınları.
- Bilik, M. Z., Yoğan, F., & Maraş, A. (2021). Orhan Pamuk'un "Yeni Hayat" adlı romanının Lacanyen psikanalitik kavramlarla incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 38(2), 308-323, <https://doi.org/10.32600/huefd.829088>
- Boratav, P. N. (2009). *Zaman zaman içinde*. İmge Kitabevi.
- Can, D. vd. (2022). Lacanyen psikanalizde eyleme dökme: bir vaka örneği. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(1), 259-278.
- Cerrahoğlu, M. (2011). Yalanlamalı destanlar ile masal tekerlemeleri arasındaki benzerlikler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 281-293.
- Çetin, A. (2020). Kadına yönelik şiddetin kaynağına dair Lacanyen bir değerlendirme. *Şarkiyat*, 12(4), 1137-1146. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.827992>
- Gezgin, İ. (2007). *Kırmızı başlıklı kız'dan ilk günah'a masalların şifresi*. Sel Yayıncılık.
- Günay, U. (2005). *Âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi*. Akçağ Yayınları.
- İşcanoğlu, İ. B. (2022). Kırgızistan sahasındaki kaplar ile Anadolu sahasındaki yalanlamalar. *Edebiyat araştırmaları içinde* (ss. 9-28). Palet Yayınları.
- Kaçar, E. (2019). Öznenin trajedisi: aynanın ötesine geçmek. *Dört Öge*, (15), 75-84.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2021). Yalanlamalı masallar üzerine -Kütahyalı bir anlatıcıdan dört örnek ile-, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (68), 292-309.
- Kurt, B. (2012). *Malatya ili Doğanşehir ilçesi halk kültürü araştırması* (Tez No. 327728). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Lacan, J. (1993). *The seminar of Jacques Lacan: book III: the psychoses (1955-1956)*. (çev. Russel Grigg). W. W. Norton & Company.
- Lacan, J. (1994). *Fallusun anlamı*. (çev. Saffet Murat Tura). Afa Yayınları.
- Lacan, J. (2012). *Benim öğrettiklerim*. (çev. Murat Erşen). Monokl.
- Lacan, J. (2014). *The seminar of Jacques Lacan, book x: anxiety (1962-1963)*. (çev. A. R. Price). Polity Press.
- Lacan, J. (2019). *Yine/hala*. (çev. Murat Erşen). Metis Yayınları.
- Nargöz, B. (2024). Doğu Antalya masal derlemelerinde yalanlamalı masal örnekleri üzerine. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (82), 211-227. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1507657>

- Nasio, J. D. (2007). *Jacques Lacan'ın kuramı üzerine beş ders*. (çev. Özge Erşen&Murat Erşen). İmge Kitabevi Yayınları.
- Özen, Y. (2024). Yusuf Atılgan'ın anayurt oteline Lacancı bir bakış-Zebercet karakterinde arzu sorunsalı-. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 10(23), 523-533.
- Özkan, A. (2022). *Leyla Erbil'in eserlerine Lacancı özne merkezli bir yaklaşım* (Tez No. 763679). [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özkan, İ. (1991). Yalanlamalar ve tekerlemeler. *Türk Kültürü*, (341), 539-551.
- Özot, G. S. (2024). Lacanyen psikanalizi zamansız bir dil kullanarak romana kodlamak. *Edebiyat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, (72), 95-102.
- Saydam, B. (1997). *Deli Dumrul'un bilinci*. Metis Yayınları.
- Şimşek, E. (2002). Malatyalı bir masal anası: Suzan Geniş. *Milli Folklor*, (56), 109-120.
- Şimşek, D. Ö. (2017). Lacanyen yaklaşımda histeriğin arzusu ve arzusunun tatminsizliği. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(3), 24-41. <https://doi.org/10.31682/ayna.470716>
- Tuğrul, M. (1946). *Malatya'dan derlenen masallar*. Sözer Matbaası.
- Tunç A. & Yıldızöz, Ş. (2022). Oğuz Tansel'in masal dünyasına psikanalitik bir yaklaşım. *Asya Studies*, 6(19), 115-122. <https://doi.org/10.31455/asya.1081609>
- Tura, S. M. (2010). *Freud'dan Lacan'a psikanaliz*. Kanat Kitap.
- Tuzgöl, K. (2019). Lacanyen gerçek ve gerçekliğin rüyalarla ilişkisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(4), 46-58.
- Yardımcı, M. (1991). *Yaşayan Malatya masalları (metinler ve incelemeler)*. [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi], Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi.
- Yetiştii, O. (2019). Malatya masallarında mitik ve Şamanistik unsurlar. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, (17), 97-119.
- Yorgancı, O. K. (2024). Lacan'ın ayna evresi bağlamında sözlü anlatılarda arzu ve babanın yasası: karayılan masalında özneleşme süreci. *Milli Folklor*, (144), 53-63.